

UYUŞMAYAN DAVRANIŞLARIN AYRIMLI PEKİŞTİRİLMESİ İŞLEM SÜRECİNİN UYGULANMASININ AİLEYE KAZANDIRILMASI

Özel Eğitim Öğretmeni Meryem Demirtaş, Özel Eğitim Öğretmeni Neşe Ekşi Kahraman
TSK Gülsav Güvercinlik Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

guvercinlikozelegitim@yahoo.com.tr

Bu çalışmanın amacı davranış problemleri olan öğrencilerin problem davranış sağaltım sürecinin ailelere model alınması ile sınıf ortamları dışındaki ortamlarda problem davranışların sağaltımını sağlamaktır.

Çalışmada 2008 – 2009 yılında T.S.K Sağlık Vakfı Güvercinlik Özel Eğitim Merkezinde eğitim almakta olan 7 yaşındaki bir erkek öğrenci yer almıştır. Çalışma öncesi değerlendirmeler sonucunda öğrencinin sınıf ortamı dışındaki ortamlarda problem davranışlar gerçekleştiğinde ailenin yapacakları konusunda destek alması ve sağaltım sürecini uygulayabilir duruma gelmesi gereksinimi ortaya çıkmıştır.

Çalışmada, Aile ve Öğretmen Görüşme Formu, Pekleştirici Belirleme Formu uygulanıp Anekdot kayıtları, olay ve süre kaydı formu kullanılmıştır. Uyuşmayan davranışların ayrımlı pekiştirilmesi işlem süreci sınıf ortamında uygulanmış ve öğrencide olumlu davranışlar kazanması sağlanmıştır. Öğrencinin için belirlenen olumlu davranışlar ve bu davranışların kazandırılmasında yapılacak olan etkinlikler ailenin yapabilecekleri, öğrencinin performans düzeyine uygun ve sınıf ortamı dışındaki ortamlarda uygulanabilecek etkinlikler olarak belirlenmiştir.

Çalışma öğretmenin sınıf ortamı dışındaki ortamlarda (okulun bekleme salonu, okulun bahçesi) belirlenen etkinlikleri, kullanılan davranış sağaltım tekniğini kullanarak aileye model olmuştur. Model olma aşamalarından sonra kısa görüşmelerle ailenin uygulama ile ilgili sorularına cevap verilmiş ve gerekli bilgiler aktarılmıştır. Belirlenen sonraki oturumlara aileler katılarak sürecin uygulaması kendilerine yaptırılmıştır. Çalışma ailelerin uygulamaları bağımsız yapmaları için öğretmen aileye doğru yaptığı basamaklarda geri bildirim sunmuş, gerektiğinde ipucu verilmiş ve ailenin sağaltım sürecini uygulayabilmesi sağlanmıştır.

Çalışma sonucunda aile bu süreci uygulayabilmesi sağlanmıştır ve öğrencinin ailesinin sınıf ortamı dışındaki ortamlarda çocukları problem davranış sergiledikleri zaman ve birlikte vakit geçirecekleri zaman neler yapabileceklerinin öğrendikleri görülmüştür.

GİRİŞ

Yetersizlikten etkilenmiş çocukların ailelerine yardım etme süreci ebeveynlerin doğal ortamlarda planlanmış davranışsal ve akademik değişimlere etki etmesini olanaklı kılarak, öğretmenlerin sınıf ortamı dışındaki etkisini de genişletmektedir.

Aile eğitimcisi ebeveynler görmezden gelmenin, çocuk uygun olmayan davranış yaptığında çocuğa bakmadan, onunla göz kontağı bile kurmadan ve hiçbir şey söylemeden kendi yaptığı işe devam etmek demek olduğu açıklanmalıdır. Daha sonra, ebeveyn çocuğu uygun olmayan davranış yaptığında görmezlikten gelmeyi nasıl uygulayacağını model olma ve davranış provası tekniklerini kullanarak ya da doğrudan öğretim yöntemi ile kazandırılabilir.

Aile eğitimcisi ebeveynlere, ayrımlı pekiştirmenin, çocuk uygun olmayan davranış yaptığında davranışı görmezden gelip uygun davranışları yaptığında anında ve betimleyerek ödüllendirme olduğunu açıklamalıdır. Daha sonra ebeveynlere ayrımlı pekiştirmeyi nasıl uygulayacağı model olma ve davranış provası tekniklerini kullanarak ya da doğrudan öğretim yöntemi ile kazandırılabilir.

YÖNTEM

Çalışmada 2008 – 2009 yılında T.S.K Sağlık Vakfı Güvercinlik Özel Eğitim Merkezinde eğitim almakta olan 7 yaşındaki bir erkek öğrenci yer almıştır.

Çalışma öncesi değerlendirmeler sonucunda öğrencinin sınıf ortamı dışındaki ortamlarda problem davranışlar gerçekleştiğinde ailenin yapacakları konusunda destek alması ve sağaltım sürecini uygulayabilir duruma gelmesi gereksinimi ortaya çıkmıştır.

Çalışmada, Aile ve Öğretmen Görüşme Formu, Pekleştirici Belirleme Formu uygulanıp Anekdot kayıtları, olay ve süre kaydı formu kullanılmıştır.

Çalışmaya başlamadan önce öğretmen uygulama yapacağı ortam düzenlemesi, öğretimde kullanacağı materyaller, öğretim oturumlarının zamanları ve süreleri belirlenmiştir. Bu uygulamada doğrudan öğretim yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma öncelikle öğretmenin uygulamaları model olma basamağında aileye izletilmiştir. Rehberli uygulama basamağında öğretmenin aile için çocuğu hakkında durum betimleyerek yapılması gerekenlerle ilgili aileye sorular yönelmiştir. Bağımsız uygulama basamağında aileden uygulamayı bağımsız olarak yapması sağlanmıştır.

UYGULAMA SÜRECİ

Uygulama sürecinde uygulamacı sınıf ortamında uyguladığı süreci model olma basamağında sınıf ortamı dışında (okulun bekleme salonu) uygulayarak aileye model olmuştur. Bu basamakta uygulamacı ailenin çocuğu ile yapacağı bir etkinlik belirlemiş ve bu etkinliyi uygulamada kullanmıştır. Uygulama sırasında uygulamacı çocuğun olumsuz davranışlarını görmezden gelip olumlu davranışların ise ayrımlı pekiştirme yaparak betimleyerek pekiştirmiştir. Bu uygulamayı aile yapılanları rahatlıkla izleyebileceği bir yerde bulunarak takip etmiştir. Model olma basamağı sonrasında uygulamacı aile ile bu basamakta yapılanları bir kez de anlatarak ailenin sorularına cevap vermiştir.

Rehberli uygulama basamağında uygulamacı aileye çocuğu hakkında çocuğunun yaptığı problem davranışları içeren durumlar betimlemiştir. Bu durum üzerinden yapılması gerekenlerle ilgili aileye sorular yönelmiştir. Aile bu sorulara doğru yanıt verdiğinde uygulamacı aileleri pekiştirip verilen yanlış yanıtlar ve yanıtız kaldığında uygulamacı tekrar aileye model olarak öğretim yapmıştır.

Bağımsız olma aşamasında aileden uygulama yapmaları beklenmiştir bu uygulamalar öncelikle okul ortamlarında yapılmış ve uygulamacı tarafından izlenmiş daha sonra da okul ortamı dışındaki ortamlarda uygulama yaptırılmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma öncesinde aile sınıf ortamı dışında ortamlarda, çocukları ile beraber geçirdikleri zamanlarda çocuklarının yaptıkları olumsuz davranışlar karşısında yetersiz kaldıklarını ve yardım isteklerini belirtmişlerdi bu uygulama sonucunda aile olumsuz davranışlar karşısında ve olumlu davranışların kazandırılması konusunda yapılacaklar için öğrendiği yöntemi uygulayabileceği hale gelmiştir. Öğrencinin ailesinin sınıf ortamı dışındaki ortamlarda çocukları problem davranış sergiledikleri zaman ve birlikte vakit geçirecekleri zaman neler yapabileceklerinin öğrendikleri görülmüştür.

KAYNAKÇA

ÖZYÜREK, M. Sınıfta Davranış Değiştirme, Kök Yayıncılık, ANKARA, 2005.
VAROL, N. Aile Eğitimi, Kök Yayıncılık, ANKARA, 2006.